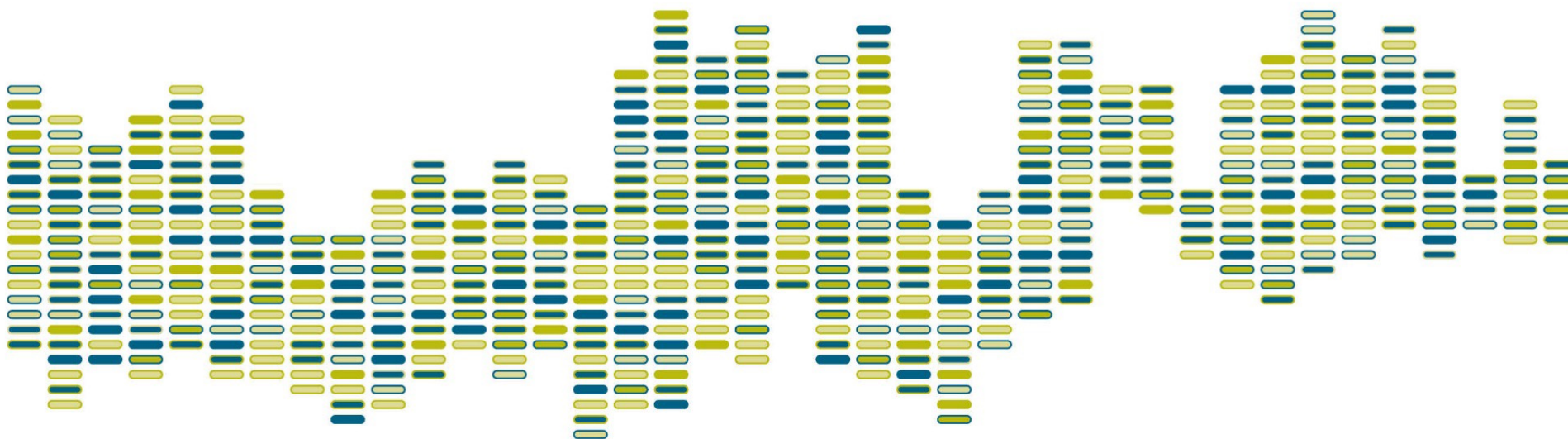

CDO Masterclass

Piek Knijff (Filosofie in actie)

Module 4 – middag | Data-ethiek | 8 okt 2025

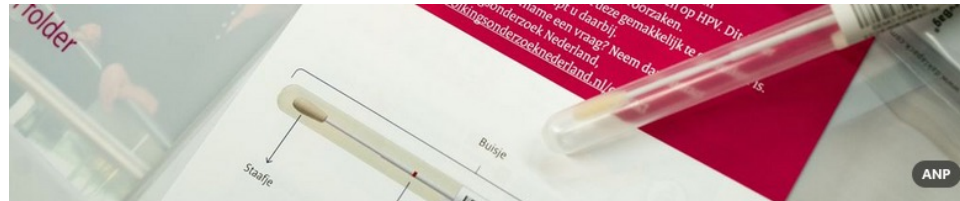

Welkom!

Wat actuele casuïstiek

NOS Nieuws • Woensdag, 17:11

Strafrechtelijk onderzoek naar datalek bij laboratorium bevolkingsonderzoek

Het Openbaar Ministerie en de politie doen strafrechtelijk onderzoek naar het datalek bij een laboratorium in Rijswijk. Vorige maand maakten criminelen bij Clinical Diagnostics de gegevens buit van honderdduizenden Nederlanders die meedoen aan het bevolkingsonderzoek naar baarmoederhalskanker.

Het OM en de politie zeggen dat ze het onderzoek twee weken geleden "vanwege de grote maatschappelijke impact" op eigen initiatief zijn gestart. "Het onderzoek richt zich op de vraag wie de gegevens hebben gestolen", meldt justitie. De politie heeft bij het laboratorium sporen opgeëist.

Locatie delen

DeMorgen.

IN HET NIEUWS | BETER LEVEN | MENINGEN | POLITIEK | TV & CULTUUR | TECH & WETENSCHAP

Achtergrond Relaties

‘Wat is het probleem, als je niets te verbergen hebt?’: waarom koppels steeds vaker hun locatie delen

Onderscheid op basis van ...

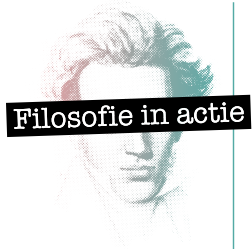

NOS Nieuws • Donderdag, 15:28

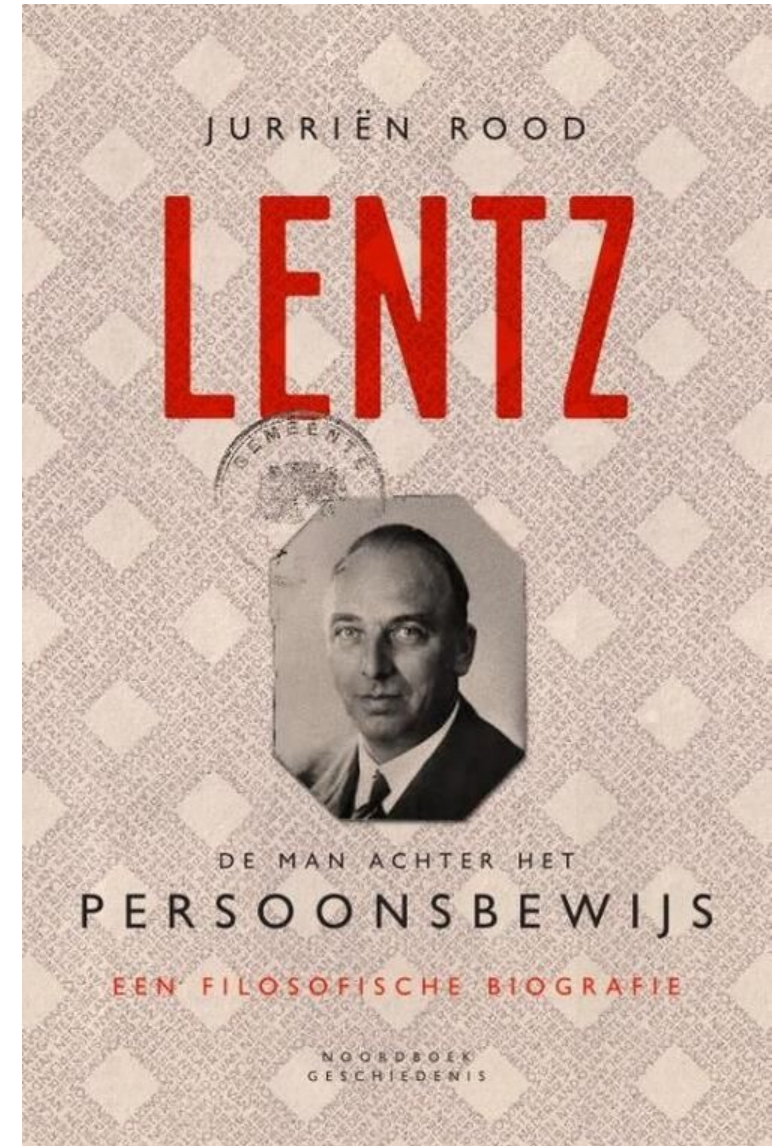
Hogere verzuimpremie voor vrouwen is discriminatie, zegt mensenrechtencollege

Verzekeraars discrimineren als zij bedrijven met vooral vrouwelijke werknemers een hogere premie laten betalen voor een verzekering voor ziekteverzuim. Dat oordeelt het College voor de Rechten van de Mens in een zaak die een koffiezaak uit Utrecht had aangespannen tegen verzekeraar Achmea.

Filosofie in actie

Lesje geschiedenis

AI

Filosofie in actie

Rouwbots

Episode
Be right Back
Black Mirror

Filosofie in actie

Generatieve AI

NOS Nieuws • Vrijdag, 19:50 • Aangepast vrijdag, 21:15

'Netwerk op Facebook verdient geld met AI-foto's van Holocaust'

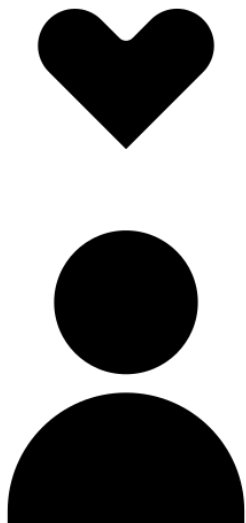

Filosofie in actie

AI in het onderwijs

Filosofie in actie

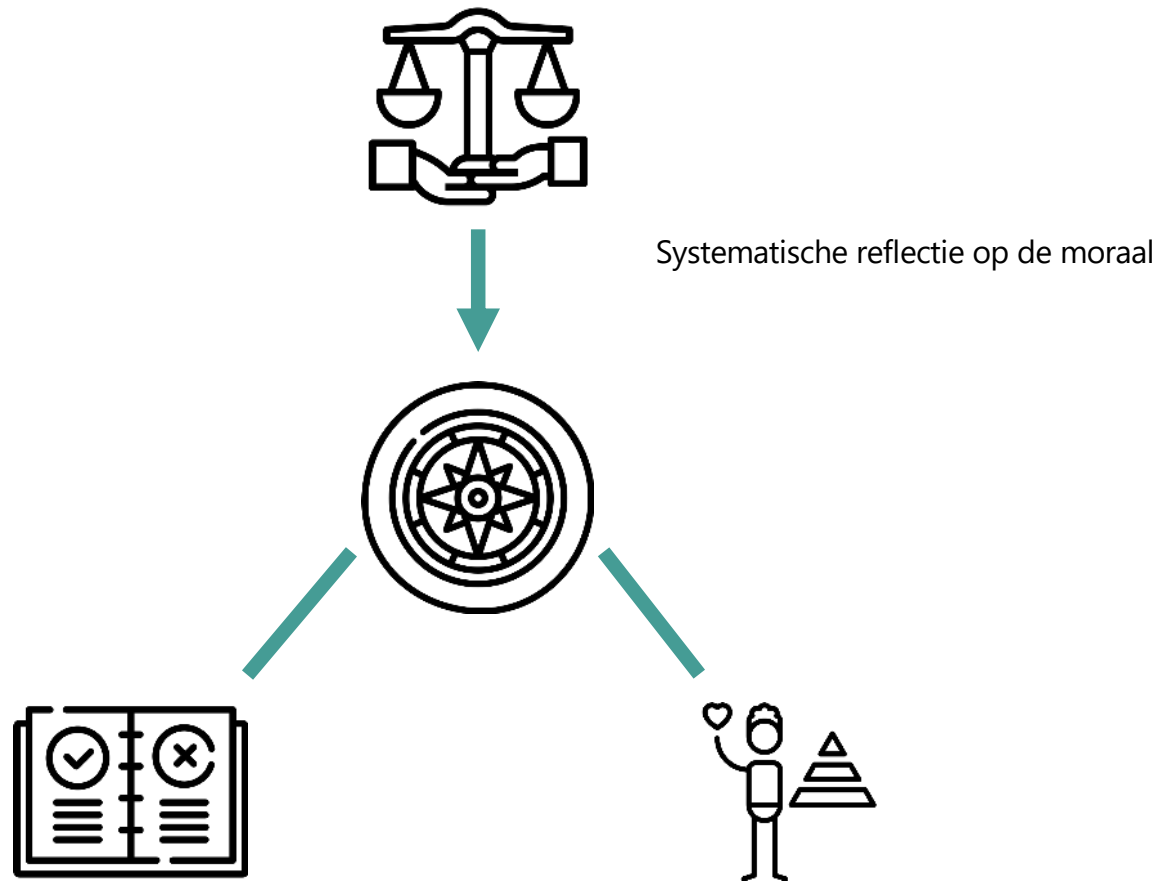
Filosofie in actie

Filosofie van de technologie

Ethiek, waar hebben we het over?

Wat is ethiek?

Legalistische ethiek

KVK

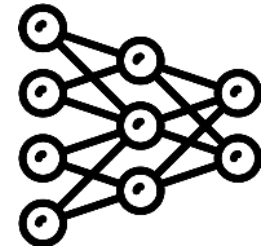
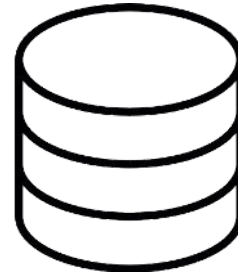

Casus: gegevensdelingsplatform

- Je bent CDO van een ministerie
- Er wordt een gegevensdelingsplatform vormgegeven waarop gegevens tussen uitvoeringsorganisaties veilig, legitiem en handig onderling kunnen worden gedeeld t.b.v. beleid en wetenschappelijk onderzoek
- Welke **morele verantwoordelijkheid** heb jij voor h^óe en/of w^élke gegevens er worden gedeeld?
- Wat betekent dit in de praktijk?

Data-ethiek, wat is het?

Bijbehorende professionele gebruiken

Ethiek van data

Ethiek van algoritmes en modellen

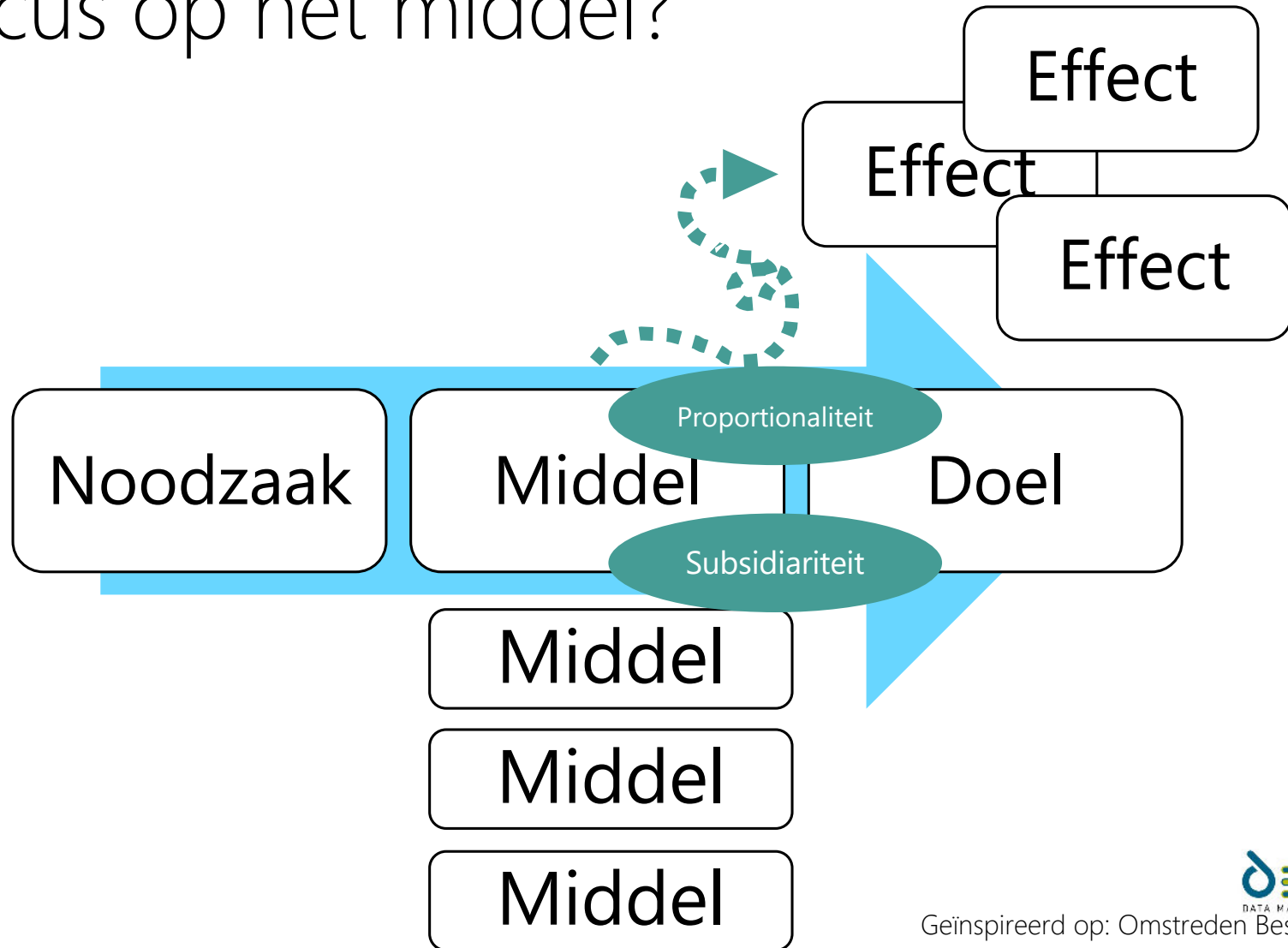
Floridi (2016)

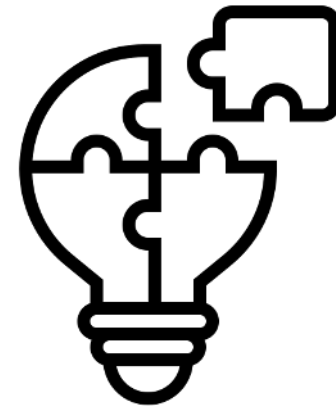

Filosofie in actie

Focus op het middel?

Wat aandachtspunten

Data-ethiek: de kern

Maatschappelijk:
Wat betekent dit?
Voor wie? Hoe?
Sluit dit aan bij wat wij
belangrijk vinden? En, wat
men van ons mag
verwachten?

Technisch:
Wat kan het? Wat zijn de beperkingen
van de methode?
Haalbaarheid?
Welk probleem lost dit op? Welke niet?
Welke problemen veroorzaakt het?

Juridisch:
Wat is er over afgesproken?
Hoe gaan we (verantwoordelijk)
om met kaders,
(inkoop)voorwaarden, e.d.?

Publieke waarden – Rathenau Instituut

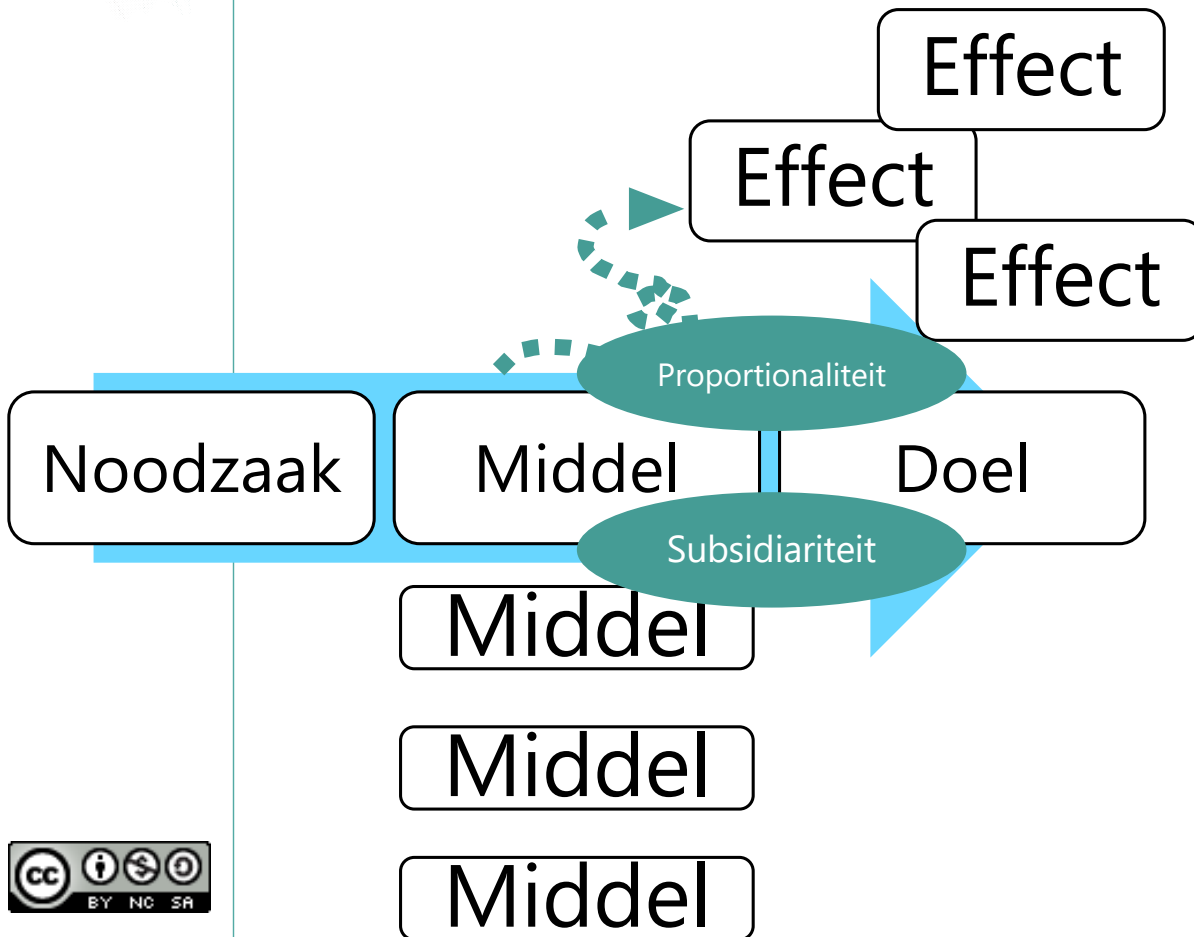
Tabel 1: publieke waarden die geraakt worden door digitalisering

Waarde	Maatschappelijke en ethische vraagstukken
Privacy	Gegevensbescherming, digitaal huisrecht, mentale privacy, surveillance, doelverschuiving
Autonomie	Keuzevrijheid, vrijheid van meningsuiting, manipulatie (verspreiding van desinformatie, <i>microtargeting</i>), bescherming democratie, paternalisme, vaardigheden, grenzen zelfredzaamheid
Veiligheid	Informatieveiligheid, identiteitsfraude, fysieke veiligheid
Controle over technologie	Controle over en inzicht in algoritmen, verantwoordelijkheid, voorspelbaarheid
Menselijke waardigheid	Dehumanisatie, instrumentalisering, deskilling, desocialisatie, werkloosheid
Rechtvaardigheid	Discriminatie, uitsluiting, gelijke behandeling, stigmatisering
Machtsverhoudingen	Oneerlijke concurrentie, uitbuiting, relatie consument-bedrijf, relatie bedrijf-platform

Rathenau Instituut (2020). *Raad weten met digitalisering – Hoe de gemeenteraad kan sturen op de maatschappelijke impact van digitale technologie* (auteurs: Das D., P. Faasse, B. Karstens en P. Diederer)

Hoe doe je de goede dingen?

Onder leiding van een **gespreksleider**:

Breng in kaart van een casus:

- Waarom? (noodzaak)
- Waartoe? (doel)
- Kan dit ook anders? (alternatieven)
- Wat zijn mogelijke (bij)effecten van het voorgestelde middel?

Met als doel, het bepalen:

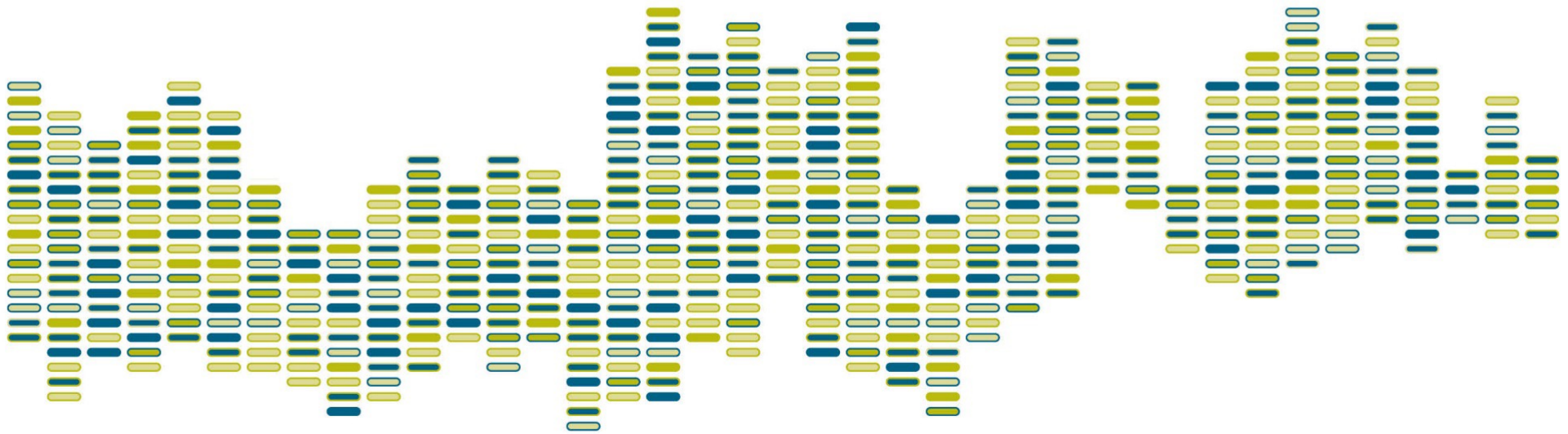
- **Is het voorgestelde middel passend?** (subsidiar & proportioneel)

The image features a teal background with a halftone pattern of a smiling face. The face is rendered in a lighter shade of teal, creating a subtle, textured effect. The text "Ethiek gaat over zorgvuldigheid" is centered in the image in a white, sans-serif font.

Ethiek gaat over zorgvuldigheid

In de praktijk

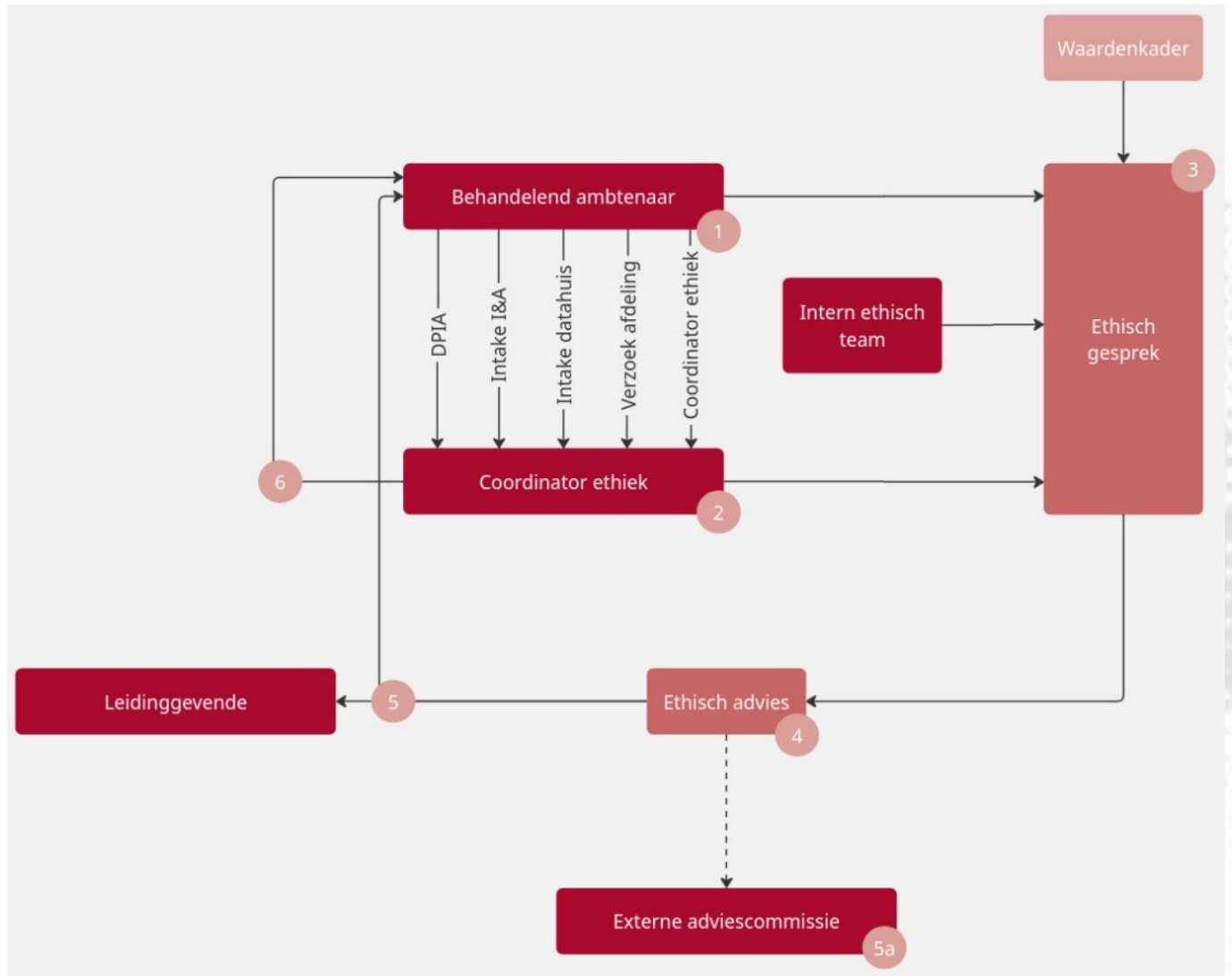
- Belastingdienst
- Nijmegen

Filosofie in actie

Gemeente Nijmegen

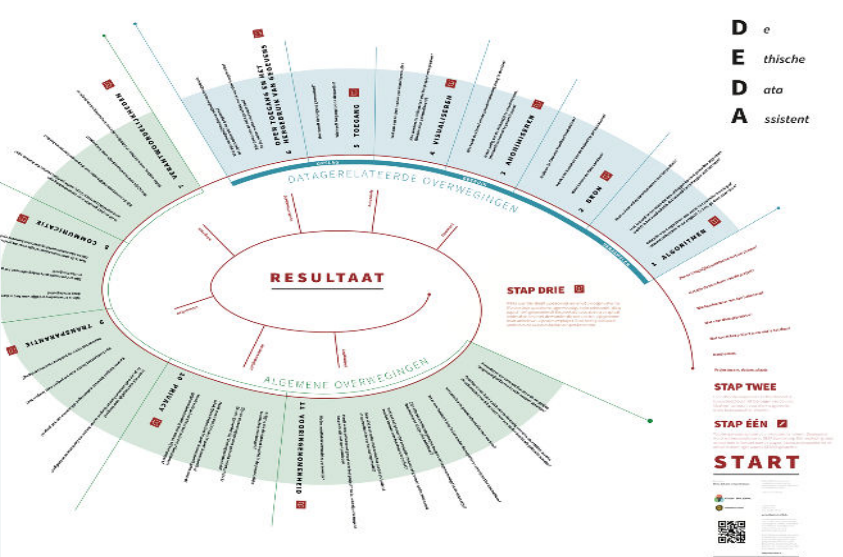
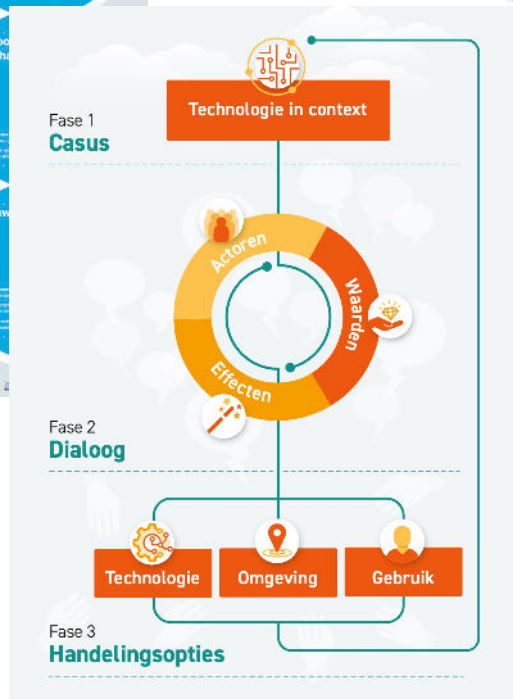

Filosofie in actie Dialogen

OFI Filosofie in actie **Canvas Data-Ethiek** 2021-22

NL versie door Filosofie in actie (2021) theod.org/tools

[Canvas Data-Ethiek](#)

[Deda](#)

[Begeleidingsethiek](#)

Meer!

- [Aanpak gemeente Eindhoven](#) (2022)
- [Rapport Advies ChatGPT bij Provincies](#) (2023)
- Ethische Commissies:
  - [Bezint eer gij begint](#) (2024)
  - [Een goede ethische commissie gaat zichzelf nooit overbodig maken](#) (2024)
  - [Een diverse ethische commissie is noodzakelijk én mogelijk](#) (2024)
- Columns:
  - [Een stille ramp](#) (2024)
  - [We listen, we don't judge](#) (2025)
- Casus Nederlandse Zorgautoriteit:
  - [Boek 'De spreekkamer is lek' van Tom Grosfeld](#) (2024)
  - [De casus gepresenteerd door onderzoeksprogramma Argos](#) (VPRO/HUMAN)

Filosofie in actie

Telefoon +31 647 084 807 (Bereikbaar via Signal)
E-mail piek@filosofieinactie.nl
LinkedIn <https://www.linkedin.com/in/piek-knijff/>